

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

2 septembrie 2021 *

„Trimitere preliminară – Directiva 2004/38/CE – Articolul 13 alineatul (2) – Dreptul de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii – Căsătorie între un cetățean al Uniunii și un resortisant al unei țări terțe – Păstrarea, în caz de divorț, a dreptului de ședere al unui resortisant al unei țări terțe victimă a unor acte de violență domestică săvârșite de soțul său – Obligația de a demonstra existența unor resurse suficiente – Inexistența unei astfel de obligații în Directiva 2003/86/CE – Validitate – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolele 20 și 21 – Egalitate de tratament – Diferență de tratament după cum susținătorul reîntregirii este cetățean al Uniunii sau resortisant al unei țări terțe – Lipsa caracterului comparabil al situațiilor”

În cauza C-930/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii, Belgia), prin decizia din 13 decembrie 2019, primită de Curte la 20 decembrie 2019, în procedura

X

împotriva

État belge,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, doamna R. Silva de Lapuerta (raportoare), vicepreședintă, domnul J.-C. Bonichot, doamna A. Prechal, domnii M. Vilaras, N. Piçarra și A. Kumin, președinți de cameră, domnii M. Safjan, D. Šváby și S. Rodin, doamna K. Jürimäe, domnul P. G. Xuereb, doamna L. S. Rossi și domnii I. Jarukaitis și J. Passer, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 decembrie 2020,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru X, de J. Wolsey și E. Didi, avocats;

* Limba de procedură: franceza.

- pentru guvernul belgian, de L. Van den Broeck, M. Jacobs, și C. Pochet, în calitate de agenți, asistate de E. Derriks, K. de Haes și G. van Witzenburg, avocați;
 - pentru Parlamentul European, de D. Warin și R. van de Westelaken, în calitate de agenți;
 - pentru Consiliul Uniunii Europene, de S. Boelaert și R. Meyer, în calitate de agenți;
 - pentru Comisia Europeană, de C. Cattabriga și E. Montaguti, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 22 martie 2021,
- pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, și rectificări în JO 2004, L 229, p. 35, și în JO 2005, L 197, p. 34, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56), în raport cu articolele 20 și 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între X, pe de o parte, și État belge (statul belgian), pe de altă parte, în legătură cu menținerea dreptului său de ședere pe teritoriul belgian.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2004/38

- 3 Potrivit considerentelor (1)-(3), (5), (10) și (15) ale Directivei 2004/38:
 - „(1) Cetățenia Uniunii conferă fiecărui cetățean al Uniunii un drept fundamental și individual la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de [Tratatul FUE] și a măsurilor adoptate în scopul aplicării acestuia.
 - (2) Libera circulație a persoanelor constituie una dintre libertățile fundamentale ale pieței interne, care reprezintă un spațiu fără frontiere interne, în care libertatea este asigurată în conformitate cu dispozițiile [Tratatului FUE].

(3) Cetățenia Uniunii ar trebui să constituie statutul fundamental al resortisanților din statele membre, dacă aceștia își exercită dreptul la liberă circulație și ședere. Este, așadar, necesar să se codifice și să se revizuiască instrumentele comunitare existente care tratează în mod separat lucrătorii care desfășoară activități salariate, cei care desfășoară activități independente, precum și studenții și alte persoane inactive, în scopul simplificării și întăririi dreptului la liberă circulație și ședere pentru toți cetățenii Uniunii.

[...]

(5) Pentru a se putea exercita în condiții obiective de libertate și demnitate, dreptul tuturor cetățenilor Uniunii la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre ar trebui să fie acordat și membrilor familiilor acestora, indiferent de cetățenie. [...]

[...]

(10) În același timp, persoanele care își exercită dreptul de ședere nu trebuie să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială din statul membru gazdă în timpul unei perioade inițiale de ședere. Prin urmare, dreptul de ședere pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora ar trebui să facă obiectul anumitor condiții, dacă perioadele de ședere depășesc trei luni.

[...]

(15) Este necesar să fie conferită o protecție juridică membrilor familiei în caz de deces al cetățeanului Uniunii, de divorț, de anulare a căsătoriei sau de încetare a unui parteneriat înregistrat. Cu respectul convenit vieții de familie și demnității umane, precum și în anumite condiții în scopul evitării abuzurilor, este necesar, prin urmare, să se ia măsuri care să asigure că, în asemenea situații, membrii familiei care își au deja reședința pe teritoriul statului membru gazdă își păstrează dreptul de ședere exclusiv pe bază individuală.”

4 Sub titlul „Obiectul”, articolul 1 din Directiva 2004/38 prevede:

„Prezenta directivă stabilește:

- (a) condițiile de exercitare a dreptului la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre de către cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;
- (b) dreptul de ședere permanentă pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;
- (c) restrângerile drepturilor menționate la literele (a) și (b) pentru motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică.”

5 Articolul 7 din această directivă, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:

- (a) sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă sau
- (b) dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă sau
- (c) – sunt înscriși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională și
 - dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere sau
- (d) sunt membri de familie care însoțesc ori se alătură unui cetățean al Uniunii care îndeplinește el însuși condițiile menționate la litera (a), (b) sau (c).

(2) Dreptul de ședere prevăzut la alineatul (1) se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru, în cazul în care însoțesc ori se alătură cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă, cu condiția ca cetățeanul Uniunii să îndeplinească condițiile menționate la alineatul (1) [litera] (a), (b) sau (c).”

6 Articolul 13 din directiva menționată, intitulat „Păstrarea dreptului de ședere de către membrii de familie în caz de divorț, de anulare a căsătoriei sau de încetare a parteneriatului înregistrat”, are următorul cuprins:

„(1) Fără a aduce atingere dispozițiilor celui de-al doilea paragraf, divorțul, anularea căsătoriei cetățeanului Uniunii sau încetarea parteneriatului înregistrat menționat la articolul 2 punctul 2 litera (b) nu afectează dreptul de ședere al membrilor familiei sale care au cetățenia unui stat membru.

Înainte de a dobândi dreptul de ședere permanentă, persoanele interesate trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (1) litera (a), (b), (c) sau (d).

(2) Fără a aduce atingere dispozițiilor celui de-al doilea paragraf, divorțul, anularea căsătoriei sau încetarea parteneriatului înregistrat menționat la articolul 2 punctul 2 litera (b) nu atrag după sine pierderea dreptului de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii care nu sunt resortisanți ai unui stat membru în cazurile în care:

(a) înainte de inițierea procedurilor judiciare de divorț, de anulare a căsătoriei sau de încetare a parteneriatului înregistrat, căsătoria sau parteneriatul înregistrat a durat cel puțin trei ani, din care cel puțin un an în statul membru gazdă [...]

[...]

(c) acest lucru este justificat de situații deosebit de dificile, precum faptul de a fi fost victima violenței în familie în perioada în care căsătoria sau parteneriatul înregistrat era încă în vigoare [...]

[...]

Înainte de a dobândi dreptul de ședere permanentă, dreptul de ședere al persoanelor interesate rămâne supus obligației ca acestea să poată dovedi că desfășoară o activitate salariată sau independentă sau că au suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii lor, precum și că dețin o asigurare medicală completă, valabilă în statul membru gazdă, ori că sunt membri ai familiei constituite deja în statul membru gazdă de către o persoană care îndeplinește aceste cerințe. Resursele suficiente sunt definite la articolul 8 alineatul (4).

Membrii de familie menționați mai sus își mențin dreptul de ședere exclusiv cu titlu personal.”

7 Sub titlul „Dispoziții de drept intern mai favorabile”, articolul 37 din aceeași directivă prevede:

„Dispozițiile prezentei directive nu aduc atingere actelor cu putere de lege și actelor administrative ale unui stat membru care cuprind dispoziții mai favorabile persoanelor la care se referă prezenta directivă.”

Directiva 2003/86/CE

8 Potrivit considerentelor (3), (4), (6) și (15) din Directiva 2003/86/CE a Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO 2003, L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164):

„(3) Consiliul European a recunoscut, în cadrul reuniunii speciale de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, necesitatea armonizării legislațiilor interne care reglementează condițiile de admisie și de ședere a resortisanților țărilor terțe. În acest context, a declarat că Uniunea Europeană ar trebui să asigure un tratament echitabil al resortisanților țărilor terțe care au reședința în mod legal pe teritoriul statelor membre și că o politică de integrare mai energică ar trebui să urmărească acordarea unor drepturi și obligații comparabile cu cele ale cetățenilor Uniunii Europene. [...]

(4) Reîntregirea familiei este o modalitate necesară pentru a face posibilă viața în familie. Ea contribuie la crearea unei stabilități socioculturale care facilitează integrarea resortisanților țărilor terțe în statele membre, fapt care permite, de asemenea, promovarea coeziunii economice și sociale, obiectiv fundamental al Comunității [Europene], enunțat de [Tratatul CE].

[...]

(6) Pentru a asigura protecția familiei, precum și menținerea sau crearea unei vieți de familie, este necesar să se stabilească, pe baza unor criterii comune, condițiile materiale pentru exercitarea dreptului la reîntregirea familiei.

[...]

(15) Integrarea membrilor familiei ar trebui promovată. În acest scop, acestora ar trebuie să li se acorde un statut independent de cel al susținătorului reîntregirii, în special în cazul încetării căsătoriei și a parteneriatului, precum și accesul la educație, locuri de muncă și pregătire profesională, în aceleași condiții ca și persoana cu care sunt reîntreșiți, în condiții pertinente.”

9 Articolul 15 din aceeași directivă dispune:

„[...]

(3) În caz de văduvie, divorț, separare sau deces al rudelor de gradul întâi în linie ascendentă sau descendentă directă, se poate elibera un permis de ședere autonom, dacă este nevoie, la cerere, persoanelor intrate în scopul reîntregirii familiei. Statele membre adoptă dispozițiile care asigură acordarea unui permis de ședere autonom în situații deosebit de dificile.

(4) Condițiile privind acordarea și valabilitatea permisului de ședere autonom sunt prevăzute de dreptul intern.”

Dreptul belgian

10 Articolul 42 quater alineatele 1 și 4 din loi sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers (Legea privind intrarea pe teritoriu, șederea, stabilirea și îndepărtarea străinilor) din 15 decembrie 1980 (*Moniteur belge* din 31 decembrie 1980, p. 14584), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumită în continuare „Legea din 15 decembrie 1980”), care urmărește transpunerea în dreptul belgian a articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, prevede că ministrul care are printre competențele sale intrarea pe teritoriu, șederea, stabilirea și îndepărtarea străinilor (denumit în continuare „ministrul”) sau reprezentantul său poate pune capăt, în termen de cinci ani de la recunoașterea dreptului lor de ședere, dreptului de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii care nu sunt ei înșiși cetățeni ai Uniunii și care beneficiază de acest drept în calitate de membri ai familiei cetățeanului Uniunii, atunci când căsătoria cu cetățeanul Uniunii pe care l-au însoțit sau căruia i s-au alăturat este desfăcută sau nu mai există o instalare comună, cu excepția cazului în care membrul familiei în cauză demonstrează existența unei situații deosebit de dificile, precum faptul de a fi fost victima unor acte de violență domestică în cadrul căsătoriei sau al parteneriatului înregistrat, și în măsura în care persoana interesată demonstrează că desfășoară o activitate salariată sau independentă în Belgia sau că are resurse suficiente pentru a nu deveni o sarcină pentru sistemul belgian de asistență socială în

cursul șederii sale și că dispune de o asigurare medicală care acoperă toate riscurile în Belgia sau că este membru al unei familii constituite deja în acest stat membru de către o persoană care îndeplinește aceste condiții.

- 11 Articolul 11 alineatul 2 din Legea din 15 decembrie 1980, care urmărește să transpună în dreptul belgian articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86, prevede că ministrul sau reprezentantul său poate pune capăt, în termen de cinci ani, după caz, de la eliberarea permisului de ședere sau de la eliberarea documentului care atestă că cererea de acordare a permisului de ședere a fost introdusă, dreptului de ședere al membrilor familiei unui resortisant al unei țări terțe, autorizat sau admis pentru ședere, atunci când aceștia nu au sau nu mai au o viață conjugală sau familială efectivă, cu excepția situației în care membrul familiei în cauză dovedește că a fost victima violenței în familie în timpul căsătoriei sau al parteneriatului.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 12 Reclamantul din litigiul principal, X, resortisant algerian, s-a căsătorit cu o resortisantă franceză la 26 septembrie 2010 la Alger (Algeria), înainte de a se deplasa în Belgia, la 22 februarie 2012, cu o viză de scurtă ședere, pentru a se alătura soției sale, care avea reședința pe teritoriul acestui stat membru.
- 13 La 20 aprilie 2012, din uniunea dintre reclamantul din litigiul principal și soția sa s-a născut o fiică, care are, la fel ca mama sa, cetățenie franceză.
- 14 La 7 mai 2013, reclamantul din litigiul principal a introdus o cerere de permis de ședere de membru al familiei unui cetățean al Uniunii, în calitate de soț al unei resortisante franceze, iar la 13 decembrie 2013 i s-a eliberat un astfel de permis de ședere, valabil până la 3 decembrie 2018.
- 15 După aproape cinci ani de căsătorie, dintre care doi ani de viață în comun în Belgia, reclamantul din litigiul principal a fost constrâns să părăsească domiciliul conjugal ca urmare a unor acte de violență domestică a căror victimă era din partea soției sale. El s-a instalat mai întâi într-un „refugiu”, înainte de a găsi o locuință la Tournai (Belgia), unde și-a stabilit domiciliul la 22 mai 2015. La 2 martie 2015, reclamantul din litigiul principal a depus de altfel o plângere pentru actele de violență domestică a căror victimă fusese.
- 16 În urma unui raport de coabitare efectuat în data de 30 octombrie 2015, prin care s-a constatat lipsa coabitării reclamantului din litigiul principal cu soția sa, întrucât aceasta din urmă și fiica lor aveau reședința în Franța de la 10 septembrie 2015, statul belgian, prin decizia din 2 martie 2016, a dispus încetarea dreptului de ședere al reclamantului din litigiul principal, cu ordin de părăsire a teritoriului belgian. Această decizie a fost însă anulată printr-o hotărâre din 16 septembrie 2016 a Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii, Belgia).
- 17 Prin scrisoarea din 10 martie 2017, statul belgian a solicitat reclamantului din litigiul principal informații suplimentare, printre care dovada mijloacelor sale de subzistență și a deținerii unei asigurări medicale. La 2 mai 2017, reclamantul din litigiul principal a informat statul belgian că era victima unor acte de violență în familie comise de soția sa și a solicitat păstrarea dreptului său de ședere pe teritoriul acestui stat membru, în temeiul articolului 42 quater alineatul 4 punctul 4 din Legea din 15 decembrie 1980.

- 18 Prin decizia din 14 decembrie 2017, statul belgian a dispus încetarea dreptului de ședere al reclamantului din litigiul principal, pentru motivul că, deși era într-o situație dificilă, nu a făcut dovada că dispunea de resurse suficiente pentru satisfacerea propriilor nevoi. Prin această decizie nu s-a dispus însă să părăsească teritoriul belgian. La 26 ianuarie 2018, reclamantul din litigiul principal a formulat o acțiune împotriva acestei decizii la Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii, Belgia).
- 19 Această instanță arată că articolul 42 quater alineatul 4 din Legea din 15 decembrie 1980, care constituie transpunerea în dreptul belgian a articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, subordonează, în caz de divorț sau de încetare a instalării comune a soților, păstrarea dreptului de ședere al unui resortisant al unei țări terțe care a fost victima unor acte de violență domestică săvârșite de soțul său cetățean al Uniunii anumitor condiții, printre care în special aceea de a dispune de resurse suficiente și de o asigurare medicală, în timp ce, în aceleași împrejurări, articolul 11 alineatul 2 din Legea din 15 decembrie 1980, care a transpus în dreptul belgian articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86, nu condiționează acordarea unui permis de ședere autonom resortisantului unei țări terțe care a beneficiat de dreptul la reîntregirea familiei cu un resortisant al unei țări terțe cu reședința în mod legal în Belgia decât de dovada existenței unor acte de violență în familie.
- 20 Astfel, instanța de trimitere consideră că resortisanții țărilor terțe care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de soții lor fac obiectul unui tratament diferit, după cum aceștia au beneficiat de reîntregirea familiei cu un cetățean al Uniunii sau cu un resortisant al unei țări terțe și că o asemenea diferență de tratament își are originea în dispozițiile sus-menționate ale Directivelor 2004/38 și 2003/86.
- 21 În aceste condiții, Conseil du contentieux des étrangers (Consiliul Contenciosului privind Străinii) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:
- „Articolul 13 alineatul (2) din [Directiva 2004/38] încalcă articolele 20 și 21 din [cartă], în măsura în care prevede că divorțul, anularea căsătoriei sau încetarea parteneriatului înregistrat nu atrage după sine pierderea dreptului de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii care nu sunt resortisanți ai unui stat membru – printre altele în cazul în care acest lucru este justificat de situații deosebit de dificile, precum faptul de a fi fost victima violenței în familie în perioada în care căsătoria sau parteneriatul înregistrat era încă în vigoare –, însă numai cu condiția ca persoanele interesate să facă dovada că desfășoară o activitate salariată sau independentă sau că au suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii lor, precum și că dețin o asigurare medicală completă, valabilă în statul membru gazdă, ori că sunt membri ai familiei constituite deja în statul membru gazdă de către o persoană care îndeplinește aceste cerințe, având în vedere că articolul 15 alineatul (3) din [Directiva 2003/86], care prevede aceeași posibilitate de menținere a dreptului de ședere, nu supune respectiva menținere acestei din urmă condiții?”
- 22 Prin scrisoarea din 9 septembrie 2020, primită la grefa Curții la 17 septembrie 2020, ca răspuns la cererea de informații pe care Curtea a adresat-o instanței de trimitere la 14 august 2020, aceasta din urmă a indicat că reclamantul din litigiul principal a introdus o cerere de divorț la 5 iulie 2018 și că divorțul persoanei în cauză și al soției sale a fost pronunțat la 24 iulie 2018.

Cu privire la competența Curții

- 23 Guvernul belgian susține că Curtea nu este competentă să răspundă la întrebarea adresată, pentru motivul că, în primul rând, instanța de trimitere ar avea îndoieli cu privire la validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 nu în raport cu o normă de drept al Uniunii, ci cu o normă de drept stabilită de legiuitorul național în cadrul competenței pe care i-o recunoaște articolul 15 alineatele (2) și (3) din Directiva 2003/86, în al doilea rând, nerespectarea condițiilor prevăzute la articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 ar aduce atingere normelor de repartizare a competențelor între Uniune și statele membre, în al treilea rând, dispozițiile cartei nu pot conduce la o modificare a competențelor Uniunii și, prin urmare, la încălcarea competențelor care, în stadiul actual al dreptului Uniunii, aparțin statelor membre, precum cele privind condițiile de ședere a resortisanților țărilor terțe care nu îndeplinesc condiția de a fi membri ai familiei unui cetățean al Uniunii.
- 24 În această privință, rezultă din articolul 19 alineatul (3) litera (b) TUE și din articolul 267 primul paragraf litera (b) TFUE că Curtea este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la interpretarea și la validitatea actelor adoptate de instituțiile Uniunii, fără nicio excepție, actele respective trebuind să fie pe deplin compatibile cu dispozițiile tratatelor și cu principiile constituționale care decurg din acestea, precum și cu dispozițiile cartei [Hotărârea din 14 mai 2019, M și alții (Revocarea statutului de refugiat), C-391/16, C-77/17 și C-78/17, EU:C:2019:403, punctul 71 și jurisprudența citată].
- 25 În speță, apreciind că, în ceea ce privește condițiile de menținere, în caz de divorț, în special a dreptului de ședere al resortisanților țărilor terțe care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de soțul lor, regimul instituit prin articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 pentru resortisanții țărilor terțe al căror soț este cetățean al Uniunii este mai puțin favorabil decât cel instituit prin articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86 pentru resortisanții țărilor terțe al căror soț este de asemenea resortisant al unei țări terțe, instanța de trimitere solicită Curții să aprecieze validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 în raport cu articolele 20 și 21 din cartă, care consacră principiul egalității de tratament și al nediscriminării.
- 26 În aceste condiții, Curtea este competentă să răspundă la întrebarea adresată.

Cu privire la întrebarea preliminară

- 27 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 este valid în raport cu articolele 20 și 21 din cartă.
- 28 Mai precis, instanța de trimitere urmărește să afle dacă, prin supunerea, în caz de divorț, a menținerii dreptului de ședere al resortisanților țărilor terțe care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de soțul lor cetățean al Uniunii condițiilor prevăzute la articolul 13 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 2004/38, printre care în special condiției referitoare la caracterul suficient al resurselor, în timp ce articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86 nu impune astfel de condiții în scopul acordării, în aceleași împrejurări, a unui permis de ședere autonom resortisanților țărilor terțe care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de soțul lor de asemenea resortisant al unei țări terțe, legiuitorul Uniunii a instituit o

- diferență de tratament între aceste două categorii de resortisanți ai unor țări terțe care au fost victime ale unor acte de violență domestică, în detrimentul primei dintre ele, cu încălcarea articolelor 20 și 21 din cartă.
- 29 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, fără a invoca în mod formal inadmisibilitatea întrebării preliminare adresate de instanța de trimitere, Comisia Europeană, în observațiile sale scrise, și Parlamentul European, în observațiile sale orale, au exprimat îndoieli cu privire la aplicabilitatea articolului 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din această Directivă 2004/38 în împrejurări precum cele din litigiul principal.
- 30 Aceste îndoieli sunt întemeiate pe Hotărârea din 30 iunie 2016, NA (C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 51), în care Curtea a statuat că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că un resortisant al unei țări terțe divorțat de un cetățean al Uniunii din partea căruia a suferit acte de violență domestică în timpul căsătoriei nu poate beneficia de menținerea dreptului său de ședere în statul membru gazdă, în temeiul acestei dispoziții, atunci când inițierea procedurii judiciare de divorț este ulterioară plecării soțului cetățean al Uniunii din statul membru respectiv.
- 31 Or, astfel cum s-a arătat la punctele 16 și 22 din prezenta hotărâre, deși reclamantul din litigiul principal a fost victima, pe durata căsătoriei sale, a unor acte de violență domestică săvârșite de fosta sa soție, cetățean al Uniunii, aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere, aceasta locuiește împreună cu fiica lor în Franța de la 10 septembrie 2015. Procedura judiciară de divorț a fost inițiată abia după aproape trei ani de la plecarea acestora din urmă din Belgia, și anume la 5 iulie 2018, și a condus la divorț la 24 iulie 2018.
- 32 Acesta este contextul în care trebuie stabilit domeniul de aplicare al articolului 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38 înainte de a aprecia validitatea articolului 13 alineatul (2) al doilea paragraf din această directivă în raport cu motivele menționate de instanța de trimitere.
- 33 În această privință, reiese mai întâi din termenii utilizați atât în titlul, cât și în textul articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 că menținerea dreptului de ședere de care beneficiază, pe baza acestei dispoziții, membrii familiei unui cetățean al Uniunii care nu dețin cetățenia unui stat membru este prevăzută printre altele în caz de divorț și că, pe cale de consecință, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la această dispoziție, un asemenea divorț nu determină pierderea unui astfel de drept de ședere (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 40).
- 34 În continuare, în ceea ce privește contextul acestei dispoziții, articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 constituie o derogare de la principiul potrivit căruia nu toți resortisanții unor țări terțe au dreptul de intrare și de ședere într-un stat membru în temeiul acestei directive, ci numai cei care sunt „membr[i] de familie”, în sensul articolului 2 punctul 2 din directiva menționată, ai unui cetățean al Uniunii care și-a exercitat dreptul la liberă circulație stabilindu-se într-un alt stat membru decât cel a cărui cetățenie o deține, un astfel de principiu fiind stabilit în jurisprudența constantă a Curții (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 35 Astfel, articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 vizează cazurile excepționale în care divorțul nu are drept consecință pierderea dreptului de ședere al resortisanților unor țări terțe interesați, în temeiul Directivei 2004/38, atunci când, în urma divorțului lor, acești resortisanți nu mai îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 7 alineatul (2) din această directivă și în

special pe cea referitoare la calitatea de „membru de familie” al unui cetățean al Uniunii, în sensul articolului 2 punctul 2 litera (a) din directiva menționată (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 42).

- 36 În sfârșit, în ceea ce privește finalitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, această dispoziție răspunde obiectivului, enunțat în considerentul (15) al acestei directive, de a conferi o protecție juridică membrilor familiei în caz de divorț, de anulare a căsătoriei sau de încetare a unui parteneriat înregistrat, adoptând în această privință măsuri care să asigure că, în asemenea situații, membrii familiei care au deja reședința pe teritoriul statului membru gazdă își păstrează dreptul de ședere exclusiv pe bază individuală (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 45).
- 37 În această privință, rezultă din geneza Directivei 2004/38, mai exact din expunerea de motive a Propunerii de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora [COM(2001) 257 final], că, în temeiul dreptului Uniunii anterior Directivei 2004/38, soțul divorțat putea fi privat de dreptul de ședere în statul membru gazdă (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 46).
- 38 În acest context, propunerea de directivă menționată precizează că dispoziția avută în vedere, devenită articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, urmărește să confere o anumită protecție juridică resortisanților din țările terțe al căror drept de ședere este legat de legătura familială reprezentată de căsătorie și care ar putea suferi din această cauză un șantaj constând în amenințarea cu divorțul și că o astfel de protecție este necesară numai în cazul unui divorț pronunțat irevocabil, din moment ce, în cazul unei separări în fapt, dreptul de ședere al soțului resortisant al unui stat terț nu este nicidecum afectat (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 47).
- 39 Astfel, atât timp cât căsătoria continuă, soțul resortisant al unei țări terțe își păstrează calitatea de membru de familie al cetățeanului Uniunii, așa cum este definit la articolul 2 punctul 2 din Directiva 2004/38, și beneficiază în acest temei de un drept de ședere derivat în statul membru gazdă sau, dacă este cazul, în statul membru al cărui resortisant este cetățeanul Uniunii (Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 61).
- 40 Rezultă din ceea ce precedă că, din modul de redactare, din contextul și din finalitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 reiese că punerea în aplicare a acestei dispoziții, inclusiv dreptul întemeiat pe articolul 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38, este subordonată divorțului persoanelor interesate (Hotărârea din 30 iunie 2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487, punctul 48).
- 41 La punctul 62 din Hotărârea din 16 iulie 2015, Singh și alții (C-218/14, EU:C:2015:476), Curtea a statuat că, în ipoteza în care, înainte de inițierea procedurii judiciare de divorț, cetățeanul Uniunii părăsește statul membru în care locuiește soțul său pentru a se instala în alt stat membru sau într-o țară terță, dreptul de ședere derivat al resortisantului unei țări terțe, în temeiul articolului 7 alineatul (2) din Directiva 2004/38, a încetat cu ocazia plecării cetățeanului Uniunii și, prin urmare, nu mai poate fi păstrat în temeiul articolului 13 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din această directivă.

- 42 Cu toate acestea, în cazul prevăzut la articolul 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38, condiția pentru păstrarea dreptului de ședere al resortisantului unei țări terțe care a fost victima unor acte de violență domestică săvârșite de soțul său cetățean al Uniunii ca procedura judiciară de divorț să fie inițiată înainte de plecarea acestui cetățean al Uniunii din statul membru gazdă i-ar putea oferi acestuia din urmă un mijloc de presiune care ar fi vădit contrar scopului de a asigura protecția victimei unor asemenea acte și ar putea supune astfel această victimă, după cum a subliniat domnul avocat general la punctele 87 și 88 din concluzii, unui șantaj la divorț sau la plecare.
- 43 Prin urmare, contrar celor statuate la punctul 51 din Hotărârea din 30 iunie 2016, NA (C-115/15, EU:C:2016:487), trebuie să se considere că, în scopul menținerii dreptului de ședere în temeiul articolului 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38, procedura judiciară de divorț poate fi inițiată după plecarea cetățeanului Uniunii din statul membru gazdă. Cu toate acestea, pentru a garanta securitatea juridică, un resortisant al unei țări terțe care a fost victima unor acte de violență domestică săvârșite de soțul său cetățean al Uniunii în cazul în care procedura judiciară de divorț nu a fost inițiată înainte de plecarea acestuia din urmă din statul membru gazdă nu se poate prevala de menținerea dreptului său de ședere în temeiul acestei dispoziții decât în măsura în care această procedură este inițiată într-un termen rezonabil de la o asemenea plecare.
- 44 Astfel, trebuie să se lase resortisantului în cauză al țării terțe, soț al unui cetățean al Uniunii, timp suficient pentru a exercita alegerea între cele două opțiuni pe care Directiva 2004/38 i le oferă în vederea menținerii unui drept de ședere în temeiul acestei directive, care sunt fie introducerea unei proceduri judiciare de divorț pentru a beneficia de un drept de ședere personal în temeiul articolului 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din directiva menționată, fie instalarea sa în statul membru în care locuiește cetățeanul Uniunii în scopul menținerii dreptului său de ședere derivat. Trebuie adăugat în această privință că soțul nu trebuie în mod necesar să locuiască permanent cu cetățeanul Uniunii pentru a fi titularul unui drept derivat de ședere (Hotărârea din 13 februarie 1985, Diatta, 267/83, EU:C:1985:67, punctele 20 și 22, precum și Hotărârea din 8 noiembrie 2012, Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, punctul 58).
- 45 În speță, după cum s-a arătat la punctul 31 din prezenta hotărâre, reclamantul din litigiul principal nu s-a alăturat soției sale în statul membru de origine al acesteia. El a inițiat procedura judiciară de divorț la 5 iulie 2018, respectiv la aproape trei ani de la plecarea soției și a fiicei lor din statul membru gazdă, ceea ce nu pare să corespundă unui termen rezonabil.
- 46 Cu toate acestea și în orice caz, din decizia de trimitere reiese că, în temeiul reglementării naționale care urmărește transpunerea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, un resortisant al unei țări terțe care se află în situația reclamantului din litigiul principal beneficiază de păstrarea dreptului său de ședere, sub rezerva respectării obligației prevăzute la al doilea paragraf al acestui articol.
- 47 În aceste condiții, nu este evident că întrebarea adresată, în măsura în care privește validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal.
- 48 Prin urmare, întrebarea adresată este admisibilă.

Cu privire la validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38

- 49 Este necesar să se verifice în prealabil dacă articolele 20 și 21 din cartă sunt pertinente atunci când este vorba, astfel cum solicită instanța de trimitere, să se examineze dacă articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 poate conduce la o discriminare a resortisanților țărilor terțe, victime ale unor acte de violență domestică, al căror soț este cetățean al Uniunii, în raport cu cei al căror soț este de asemenea resortisant al unei țări terțe.
- 50 În această privință, referitor în primul rând la articolul 21 din cartă, întrucât diferența de tratament pe care articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 ar institui-o se întemeiază pe cetățenia soțului autor al actelor de violență domestică, trebuie amintit că articolul 21 alineatul (2) din cartă, potrivit căruia, „[î]n domeniul de aplicare al tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie”, corespunde, potrivit Explicațiilor cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17), articolului 18 primul paragraf TFUE și trebuie să se aplice în conformitate cu această din urmă dispoziție.
- 51 Or, astfel cum a statuat Curtea, articolul 18 primul paragraf TFUE vizează situațiile care fac parte din domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în care un resortisant al unui stat membru este supus unui tratament discriminatoriu față de resortisanții unui alt stat membru exclusiv pe motiv de cetățenie și nu are vocație de aplicare în cazul unei eventuale diferențe de tratament între resortisanții statelor membre și cei ai țărilor terțe (Hotărârea din 4 iunie 2009, Vatsouras și Koupatantze, C-22/08 și C-23/08, EU:C:2009:344, punctul 52).
- 52 Prin urmare, nici această dispoziție nu are vocația de a se aplica în cazul unei eventuale diferențe de tratament între două categorii de resortisanți ai unor țări terțe, precum cele două categorii de victime ale unor acte de violență domestică vizate la articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 și, respectiv, la articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86.
- 53 În consecință, articolul 21 din cartă este lipsit de relevanță în vederea examinării validității solicitate de instanța de trimitere.
- 54 În ceea ce privește, în al doilea rând, articolul 20 din cartă, acest articol, care prevede că „[t]oate persoanele sunt egale în fața legii”, nu prevede nicio limitare expresă a domeniului său de aplicare și se aplică, așadar, tuturor situațiilor reglementate de dreptul Uniunii, precum cele care intră sub incidența Directivelor 2004/38 și 2003/86 [a se vedea în acest sens Avizul 1/17 (Acordul CETA UE-Canada) din 30 aprilie 2019, EU:C:2019:341, punctul 171 și jurisprudența citată].
- 55 Prin urmare, articolul 20 din cartă este pertinent în vederea examinării validității solicitate de instanța de trimitere.
- 56 În aceste condiții, validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 trebuie apreciată numai în raport cu articolul 20 din cartă.
- 57 După cum rezultă din jurisprudența constantă a Curții, egalitatea în fața legii, enunțată la articolul 20 din cartă, este un principiu general de drept al Uniunii care impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (Hotărârea din 17 octombrie 2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, punctul 76 și jurisprudența citată).

- 58 Cerința care ține de caracterul comparabil al situațiilor pentru a determina existența unei încălcări a principiului egalității de tratament trebuie apreciată din perspectiva tuturor elementelor care le caracterizează și în special în lumina obiectului și a scopului urmărit de actul care instituie distincția în cauză, înțelegându-se că trebuie luate în considerare, în acest scop, principiile și obiectivele domeniului din care face parte actul respectiv. În condițiile în care situațiile nu sunt comparabile, o diferență de tratament al situațiilor în cauză nu încalcă egalitatea în fața legii consacrată la articolul 20 din cartă [Avizul 1/17 (Acordul CETA UE-Canada) din 30 aprilie 2019, EU:C:2019:341, punctul 177 și jurisprudența citată].
- 59 În speță, instanța de trimitere ridică problema validității articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, în măsura în care ar institui un regim diferit de cel prevăzut la articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86, în condițiile în care ambele s-ar aplica, în opinia sa, în situații identice.
- 60 În această privință, referitor în primul rând la regimul stabilit la articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, articolul 13 alineatul (2) primul paragraf din această directivă prevede că divorțul nu atrage după sine pierderea dreptului de ședere al membrilor familiei unui cetățean al Uniunii care nu sunt resortisanți ai unui stat membru, în special atunci când situații deosebit de dificile o impun, precum faptul de a fi fost victima unor acte de violență domestică atunci când căsătoria era încă în vigoare. După cum se precizează la articolul 13 alineatul (2) al treilea paragraf din directiva menționată, acești membri de familie își mențin dreptul de ședere exclusiv cu titlu personal.
- 61 Beneficiul menținerii dreptului de ședere al acestor membri de familie înainte de dobândirea unui drept de ședere permanentă este totuși supus condițiilor prevăzute la articolul 13 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 2004/38, și anume ca persoana interesată să demonstreze fie că este lucrător, fie că dispune, pentru ea însăși și pentru membrii familiei sale, de suficiente resurse astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii sale, precum și că deține o asigurare medicală completă, valabilă în statul membru gazdă, ori că este membru al familiei constituite deja în statul membru gazdă de către o persoană care îndeplinește aceste cerințe.
- 62 Trebuie arătat că aceste condiții corespund celor prevăzute la articolul 7 alineatul (1) literele (a), (b) și (d) din Directiva 2004/38, pe care cetățenii Uniunii înșiși sunt obligați să le îndeplinească pentru a beneficia de un drept de ședere temporară, cu o durată mai mare de trei luni, pe teritoriul statului membru gazdă.
- 63 În sfârșit, reiese din considerentul (10) al acestei directive că aceleași condiții urmăresc printre altele să evite ca aceste persoane să devină o sarcină excesivă pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă.
- 64 Referitor, în al doilea rând, la regimul prevăzut la articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86, din această dispoziție reiese că, în caz de divorț, un permis de ședere autonom poate fi eliberat, la nevoie la cerere, persoanelor intrate în scopul reîntregirii familiei și că statele membre adoptă dispozițiile care garantează acordarea unui permis de ședere autonom în cazul unei „situații deosebit de dificile”. În această privință, punctul 5 al treilea paragraf din Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European din 3 aprilie 2014 cu privire la orientările pentru punerea în aplicare a Directivei 2003/86 [COM(2014) 210 final] citează ca exemplu de „situație deosebit de dificilă” cazurile de violență domestică.

- 65 Articolul 15 alineatul (4) din această directivă precizează că condițiile privind acordarea și valabilitatea permisului de ședere autonom sunt prevăzute de dreptul intern.
- 66 Rezultă astfel că articolul 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 și articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86 instituie regimuri și condiții diferite.
- 67 Prin urmare, este necesar să se verifice dacă, pe de o parte, resortisanții unor țări terțe, soți ai unui cetățean al Uniunii, care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de acesta din urmă și intră în domeniul de aplicare al articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38, și, pe de altă parte, resortisanții unor țări terțe, soți ai unui resortisant al unei țări terțe, care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de acesta din urmă și care intră în domeniul de aplicare al articolului 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86, se află într-o situație comparabilă în ceea ce privește menținerea dreptului lor de ședere într-un stat membru, având în vedere toate elementele care caracterizează cele două situații.

Cu privire la finalitățile articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 și ale articolului 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86

- 68 În ceea ce privește finalitatea urmărită de articolul 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38, astfel cum s-a arătat la punctele 36-38 din prezenta hotărâre, această dispoziție vizează să protejeze, în caz de divorț, de anulare a căsătoriei sau de încetare a parteneriatului înregistrat, un resortisant al unei țări terțe care a suferit acte de violență domestică din partea soțului sau a partenerului său, cetățean al Uniunii, atunci când căsătoria sau parteneriatul înregistrat era încă în vigoare, acordându-i un drept de ședere personal în statul membru gazdă.
- 69 Directiva 2003/86 urmărește aceeași finalitate de protecție a membrilor familiei care sunt victime ale violenței domestice din moment ce prevede la articolul 15 alineatul (3) că, în special în caz de divorț sau de separare, se poate elibera un permis de ședere autonom persoanelor intrate în scopul reîntregirii familiei și că statele membre adoptă dispoziții care garantează acordarea acestui permis de ședere în cazul unei situații deosebit de dificile.
- 70 Prin urmare, articolul 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38 și articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86 au în comun obiectivul de a asigura o protecție a membrilor familiei care sunt victime ale violenței domestice. Cu toate acestea, astfel cum reiese din jurisprudența citată la punctul 58 din prezenta hotărâre, caracterul comparabil al situațiilor trebuie apreciat în raport cu ansamblul elementelor care le caracterizează.

Cu privire la domeniile din care fac parte Directivele 2004/38 și 2003/86

- 71 În ceea ce privește domeniile din care fac parte Directivele 2004/38 și 2003/86, trebuie să se observe că Directiva 2004/38 a fost adoptată în temeiul articolelor 12, 18, 40, 44 și 52 CE, devenite articolele 18, 21, 46, 50 și, respectiv, 59 TFUE, cu alte cuvinte în domeniul liberei circulații a persoanelor, și se înscrie astfel în obiectivul Uniunii, prevăzut la articolul 3 TUE, de a institui o piață internă, care cuprinde un spațiu fără frontiere interne, în care este asigurată această libertate fundamentală potrivit dispozițiilor Tratatului FUE.

- 72 Trebuie amintit că din considerentele (1) și (2) ale Directivei 2004/38 reiese că cetățenia Uniunii conferă fiecărui cetățean al Uniunii un drept fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și a restricțiilor stabilite de tratate și a măsurilor adoptate în vederea aplicării lor, libera circulație a persoanelor constituind, pe de altă parte, una dintre libertățile fundamentale ale pieței interne, consacrată la articolul 45 din cartă [Hotărârea din 22 iunie 2021, *Ordre des barreaux francophones et germanophone și alții* (Măsuri preventive în vederea îndepărtării), C-718/19, EU:C:2021:505, punctul 54, precum și jurisprudența citată].
- 73 Pe de altă parte, dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre este conferit membrilor de familie ai cetățenilor Uniunii, indiferent de cetățenie.
- 74 În acest context, trebuie amintit că drepturile pe care resortisanții țărilor terțe le au în temeiul dispozițiilor dreptului Uniunii privind cetățenia Uniunii nu sunt drepturi autonome ale acestor resortisanți, ci drepturi derivate din exercitarea libertății de circulație și de ședere de către un cetățean al Uniunii. Finalitatea și justificarea drepturilor derivate respective se întemeiază pe constatarea că refuzul recunoașterii unor astfel de drepturi ar fi de natură să aducă atingere libertății de circulație a cetățeanului Uniunii, descurajându-l să își exercite drepturile de intrare și de ședere în statul membru gazdă (Hotărârea din 16 iulie 2015, *Singh și alții*, C-218/14, EU:C:2015:476, punctul 50, precum și jurisprudența citată).
- 75 În ceea ce privește Directiva 2003/86, aceasta a fost adoptată în temeiul articolului 63 alineatul (3) litera (a) CE, devenit articolul 79 TFUE, și anume în temeiul politicii comune de imigrare a Uniunii, politică care urmărește să asigure, în toate etapele, gestionarea eficientă a fluxurilor de migrare, tratamentul echitabil al resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere legală pe teritoriul statelor membre, precum și prevenirea imigrării ilegale și a traficului de persoane și combaterea susținută a acestora.
- 76 În această privință, astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctul 122 din concluzii, competența Uniunii în domeniul migrației este o competență de armonizare. Prin urmare, sunt adoptate norme comune prin intermediul unor directive precum Directiva 2003/86, pe care statele membre au obligația să le transpună în dreptul lor intern, acestea putând totuși să legislaze cu privire la aspectele neacoperite de dreptul Uniunii și să deroge de la normele comune în măsura în care acesta din urmă o permite.

Cu privire la obiectul Directivelor 2004/38 și 2003/86

- 77 În ceea ce privește obiectul Directivelor 2004/38 și 2003/86, este necesar să se arate că, potrivit articolului 1 din Directiva 2004/38, aceasta din urmă stabilește condițiile de exercitare a dreptului de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre de către cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, dreptul de ședere permanentă pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora și restrângerile acestor drepturi pentru motive de ordine publică, siguranță publică sau sănătate publică.
- 78 Astfel, după cum rezultă din însuși modul de redactare a articolelor 20 și 21 TFUE, dreptul cetățenilor Uniunii și al membrilor familiilor acestora la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre nu este unul necondiționat, ci poate fi supus limitărilor și condițiilor prevăzute de Tratatul FUE, precum și dispozițiilor adoptate pentru punerea sa în aplicare [Hotărârea din 22 iunie 2021, *Ordre des barreaux francophones et germanophone și alții* (Măsuri preventive în

vederea îndepărtării), C-718/19, EU:C:2021:505, punctul 45, precum și jurisprudența citată]. Prin urmare, în conformitate cu aceste articole din Tratatul FUE, legiuitorul Uniunii a reglementat aceste limitări și condiții prin Directiva 2004/38.

- 79 În ceea ce privește Directiva 2003/86, aceasta din urmă are ca obiect, conform articolului 1 coroborat cu considerentul (6) al acesteia, stabilirea, potrivit unor criterii comune, a condițiilor materiale în care se exercită dreptul la reîntregirea familiei pe care îl au resortisanții țărilor terțe care au reședința în mod legal pe teritoriul statelor membre.
- 80 Așadar, prin Directiva 2003/86, legiuitorul Uniunii a intenționat să asigure armonizarea legislațiilor naționale referitoare la condițiile de admisie și de ședere a resortisanților țărilor terțe, după cum rezultă din considerentul (3) al acestei directive.

Cu privire la obiectivele Directivelor 2004/38 și 2003/86

- 81 În ceea ce privește obiectivele Directivelor 2004/38 și 2003/86, este necesar să se arate că, după cum reiese din considerentele (3) și (4) ale Directivei 2004/38, aceasta din urmă urmărește să faciliteze exercitarea dreptului fundamental și individual la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre care este conferit în mod direct cetățenilor Uniunii prin articolul 21 alineatul (1) TFUE și să consolideze acest drept fundamental (Hotărârea din 2 octombrie 2019, Bajratari, C-93/18, EU:C:2019:809, punctul 47 și jurisprudența citată).
- 82 Urmărirea obiectivului de a facilita exercitarea dreptului fundamental al fiecărui cetățean al Uniunii la liberă circulație și ședere impune, desigur, să fie urmărite de asemenea obiectivele de protecție a vieții sale de familie și de integrare a familiei sale în statul membru gazdă. Astfel, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38 conferă un drept de ședere membrilor familiei acestui cetățean. De asemenea, s-a statuat că condiții favorabile integrării în statul membru gazdă a membrilor de familie ai cetățenilor Uniunii contribuie la realizarea obiectivului de liberă circulație (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 aprilie 1986, Reed, 59/85, EU:C:1986:157, punctul 28, și Hotărârea din 6 octombrie 2020, Jobcenter Krefeld, C-181/19, EU:C:2020:794, punctul 51). Aceste obiective de protecție și de integrare sunt însă secundare în raport cu obiectivul principal al acestei directive, care este acela de a favoriza libera circulație a cetățenilor Uniunii.
- 83 În ceea ce privește Directiva 2003/86, ea are ca obiectiv general facilitarea integrării resortisanților țărilor terțe în statele membre, permițând o viață de familie datorită reîntregirii familiei, astfel cum reiese din considerentul (4) al acesteia (Hotărârea din 21 aprilie 2016, Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, punctul 26 și jurisprudența citată).

Cu privire la puterea de apreciere recunoscută statelor membre în cadrul aplicării condițiilor stabilite în Directivele 2004/38 și 2003/86

- 84 În ceea ce privește puterea de apreciere recunoscută statelor membre în cadrul aplicării Directivei 2004/38, respectiva putere este limitată, fără a aduce atingere punerii în aplicare a articolului 37 din aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 iulie 2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, punctul 83).

- 85 În schimb, puterea de apreciere recunoscută statelor membre în cadrul Directivei 2003/86 este largă în ceea ce privește tocmai condițiile de acordare, în temeiul articolului 15 alineatul (3) din această directivă, a unui permis de ședere autonom, în caz de divorț, resortisantului unei țări terțe care a intrat pe teritoriul statului membru în cauză în scopul reîntregirii familiei și care a fost victima unor acte de violență domestică săvârșite în timpul căsătoriei de susținătorul reîntregirii.
- 86 Astfel, deși este adevărat că această dispoziție impune statelor membre adoptarea unor dispoziții care să garanteze, într-o atare ipoteză, acordarea unui asemenea permis de ședere resortisantului în cauză al unei țări terțe, nu este mai puțin adevărat că, după cum s-a arătat la punctul 65 din prezenta hotărâre, articolul 15 alineatul (4) din directiva menționată precizează că condițiile aplicabile acordării și duratei acestui permis de ședere autonom sunt definite de dreptul național.
- 87 În consecință, prin efectuarea, la articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2003/86, a unei trimiteri la dreptul național, legiuitorul Uniunii a arătat, așadar, că intenționase să lase la latitudinea fiecărui stat membru stabilirea condițiilor în care un permis de ședere autonom trebuia să fie eliberat, în caz de divorț, unui resortisant al unei țări terțe intrat pe teritoriul său în scopul reîntregirii familiei și care a fost victima unor acte de violență domestică săvârșite în timpul căsătoriei de soțul său (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 noiembrie 2018, C și A, C-257/17, EU:C:2018:876, punctul 49, precum și jurisprudența citată).
- 88 În orice caz, puterea de apreciere recunoscută statelor membre nu trebuie să fie utilizată de acestea într-un mod care ar aduce atingere obiectivului directivei menționate și efectului util al acesteia sau care ar încălca principiul proporționalității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 iulie 2015, K și A, C-153/14, EU:C:2015:453, punctele 50 și 51, precum și jurisprudența citată).
- 89 Din cele de mai sus rezultă că, în pofida faptului că articolul 13 alineatul (2) primul paragraf litera (c) din Directiva 2004/38 și articolul 15 alineatul (3) din Directiva 2003/86 au în comun obiectivul de a asigura o protecție a membrilor familiei care sunt victime ale violenței domestice, regimurile instituite prin aceste directive se încadrează în domenii diferite ale căror principii, obiecte și obiective sunt de asemenea diferite. În plus, beneficiarii Directivei 2004/38 au un statut diferit și drepturi de altă natură decât cele de care se pot prevala beneficiarii Directivei 2003/86, iar puterea de apreciere recunoscută statelor membre pentru a aplica condițiile stabilite în aceste directive nu este aceeași. Alegerea efectuată de autoritățile belgiene în cadrul punerii în aplicare a puterii largi de apreciere care le-a fost recunoscută prin articolul 15 alineatul (4) din Directiva 2003/86 este în special cea care a condus la tratamentul diferit de care se plânge reclamantul din litigiul principal.
- 90 Prin urmare, este necesar să se considere că, în ceea ce privește menținerea dreptului lor de ședere pe teritoriul statului membru în cauză, resortisanții unor țări terțe, soți ai unui cetățean al Uniunii, care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de acesta din urmă și care intră sub incidența Directivei 2004/38, pe de o parte, și resortisanții țărilor terțe, soți ai unui alt resortisant al unei țări terțe, care au fost victime ale unor acte de violență domestică săvârșite de acesta din urmă și care intră sub incidența Directivei 2003/86, pe de altă parte, nu se află într-o situație comparabilă în vederea eventualei aplicări a principiului egalității de tratament, a cărui respectare este asigurată de dreptul Uniunii și în special de articolul 20 din cartă.
- 91 Având în vedere toate considerațiile de mai sus, trebuie să se constate că examinarea întrebării adresate de instanța de trimitere nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38 în raport cu articolul 20 din cartă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 92 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Examinarea întrebării preliminare adresate de instanța de trimitere nu a evidențiat niciun element de natură să afecteze validitatea articolului 13 alineatul (2) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE în raport cu articolul 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Semnături